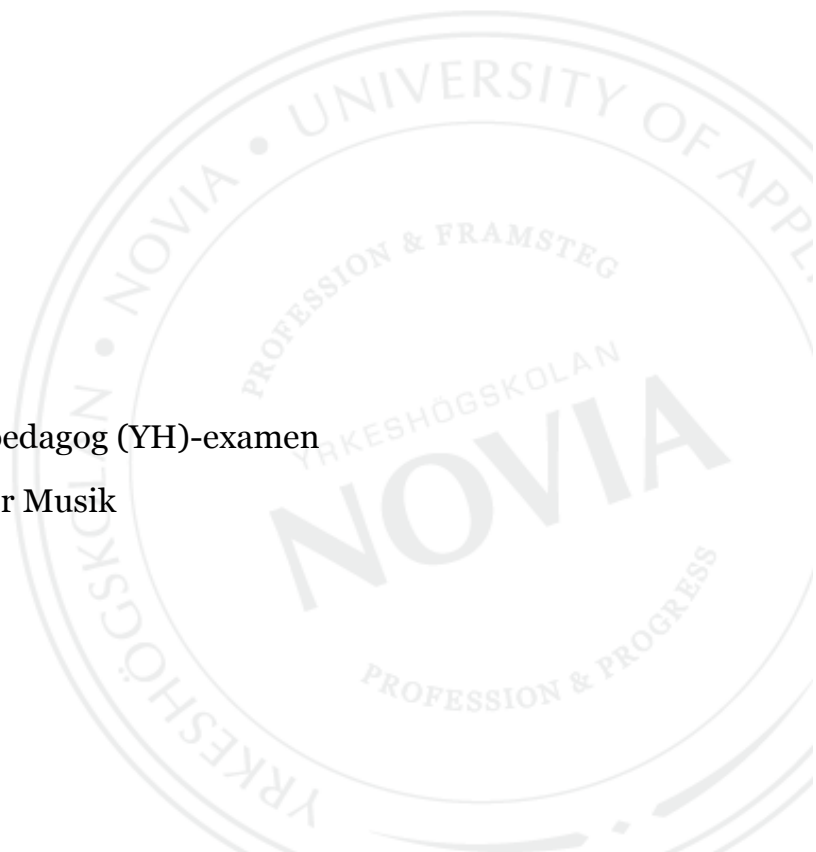

Kommunikation mellan scen och salong

***Hur kan man ge en rätt bild av sig själv på
scenen som artist?***

Camilla Sandgren Diago

Examensarbete för Musikpedagog (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för Musik
Jakobstad 28.10. 2011

EXAMENSARBETE

Författare: Camilla Sandgren Diago
Utbildningsprogram och ort: Kultur, Jakobstad
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Musikpedagog
Handledare: Mikael Svarvar, Kaj Ahlsved

Titel: Kommunikation mellan scen och salong. Hur kan man ge en rätt bild av sig själv på scenen som artist?

Datum 28.10.2011

Sidantal 33

Bilagor 1

Studiens syfte är att medvetandegöra de olika faktorer som påverkar artistens utstrålning och det budskap som ges från scenen till publiken. Studiens frågeställningar är: 1 Kan artisten påverka budskapet från scenen? 2: Hur kan man påverka budskapet som förmedlas till publiken? 3: Vilka resultat ger de olika faktorer som används för att förmedla budskapet till publiken? För att besvara dessa problemformuleringar i denna studie har man använt sig av forskningslitteraturanlys och kvalitativa intervjuetoder i form av riktade öppna intervjuer till respondenter med kunnande inom ämnet. Studiens resultat visar att bilden som artisten förmedlar till publiken kan påverkas. Den påverkas av faktorer så som utstrålning, kroppsspråk, röst och trovärdighet. Dessa faktorer påverkar hur publiken som mottagare tar emot budskapet från scenen och hur detta kan förändras beroende på artistens förändringar under framträdandet. Resultatet tyder också på att uppmärksamheten och kunnandet om dessa faktorer kan vara till stor fördel för artister som har problem med kommunikation med sin publik under framträdandet.

Språk: Svenska Nyckelord: Utstrålning, på scen, påverka, kommunikation

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Camilla Sandgren Diago
Koulutusohjelma ja paikkakunta: Musiikki, Pietarsaari
Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Musiikkipedagogi
Ohjaajat: Mikael Svarvar, Kaj Ahlsved

Nimike: Lavan ja auditorion välinen kommunikaatio. Kuinka voi antaa oikeanlaisen kuvan itsestään lavalla esiintyjänä?

Päivämäärä 28.10.2011 Sivumäärä 33 Liitteet 1

Tutkimuksen tarkoitus on lisätä tietoisuutta erilaisista tekijöistä jotka vaikuttavat taiteilijan karismaan ja viestiin joka annetaan lavalta yleisölle. Tutkielman kysymyksenasettelu on 1: Voiko taiteilija vaikuttaa viestiin joka annetaan lavalta? 2: Miten voi vaikuttaa viestiin joka viestitetään yleisölle? 3: Milliasia tuloksia antavat ne tekijät jotka käytetään viestin välittämisessä yleisölle? Tutkielman kysymyksenasetteluun on haettu vastauksia tutkimuskirjallisuuden analyysiä ja laadullisen haastattelun menetelmien kautta jossa on käytetty suuntaavia avoimia haastatteluja jotka vastanneet asiantuntevia vastaajia. Tutkimuksen tulos osoittaa että kuva, joka taiteilija välittää yleisölle voidaan vaikuttaa ja vaikuttavat tekijät ovat karismaa, kehon kieli, ääni ja uskottavuus. Nämä tekijät vaikuttavat siihen, miten yleisö vastaanottajina vastaanottavat viestin lavalta ja miten se voi muuttua riippuen muutoksista joka taiteilija tekee esityksen aikana. Tulokset viittaavat myös siihen, että tietoisuus ja tietämys näistä tekijöistä voi olla suurta hyötyä taiteilijoille joilla on vaikeuksia kommunikoidaan yleisön kanssa suorituksen aikana.

Kieli: Ruotsi Avainsanat: karisma, lavalla, vaikuttaa, viestintä

BACHELOR'S THESIS

Author: Camilla Sandgren Diago
Degree Programme: Music, Jakobstad
Specialization: Music pedagogue
Supervisors: Mikael Svarvar, Kaj Ahlsved

Title: Communication between stage and auditorium. How can you give an accurate image of yourself on stage as an artist?

Date 28.10.2011 Number of pages 33 Appendices 1

The aim of this research is to make the different factors known that affect the artist's charisma and the message that is being given from the stage to the audience. The research questions are 1: Can the artist affect the message from the stage? 2: How can you affect the message that is being projected to the audience? 3: What kind of results do the different factors give that are being used to project the message to the audience? To answer these questions the writer has used research literature analysis and qualitative interview methods in the form of directional open interviews for respondents with expertise in the subject. The results of the study show that the image that the artist wants to project can be affected by factors like charisma, body language, voice and credibility. These different factors affect how the audiences as receivers respond to the message that is projected from stage and how this can be changed depending on the changes that the artist makes during his/her performance. The results also suggest that awareness and knowledge about these factors can be of great benefit to artists who have trouble communicating with his/her audience during the performance.

Language: Swedish Key words: Charisma, on stage, affect, and communication.

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
1 INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND OCH MOTIV	6
1.2 SYFTE OCH PROBLEM.....	7
1.3 ARBETETS UPPBYGGNAD.....	8
2 METOD OCH GENOMFÖRANDE	9
2.1 FORSKNINGSANSATS.....	9
2.2 METOD.....	9
2.2.1 <i>Intervju som metod</i>	10
2.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	10
3 TEORI	12
3.1 KOMMUNIKATION.....	12
3.2 MODELLEN	13
3.3 BUDSKAPET.....	15
4 HUR VI PÅVERKAR	18
4.1 UTSTRÅLNING OCH KARISMA.....	18
4.2 KROPPSSPRÅK OCH MIMIK	19
4.3 TROVÄRDIGHET	21
4.4 RÖSTEN.....	23
5 RESULTAT OCH TOLKNING	26
5.1 RESPONDENTERNA.....	26
5.2 REDOVISNING OCH ANALYS	27
5.3 RESULTAT.....	31
6 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	32
7 ÖVNINGAR	35
BILAGA	
KÄLLFÖRTECKNING	

1 Inledning

1.1 Bakgrund och motiv

Som blivande sångpedagog har jag många gånger under min studietid stött på begrepp som scennärvaro och utstrålning. Dessa två begrepp kan för någon vara självklara, för andra inte. Personligen har jag upplevt när sångare har varit väldigt tekniskt kunniga men inte haft det där lilla extra som charmar sina åhörare. Hur mycket de än övar så verkar det som om det inte går hem hos publiken. Men det finns också sångare som inte har någon speciell skolning och knappt övar, och när de stiger upp på scen så har deras karisma och utstrålning en sådan förtrollning över publiken. Vad de än gör så trollbinder de sin publik med sin utstrålning. Det här har fått mig många gånger att undra; föds man med det ”lilla extra” eller kan man öva in det? Eller ligger det egentligen i åhörarens tycke och smak, hur något borde framföras?

Som sångare på scen strävar man efter att skapa en god kontakt till sina åhörare. Den kontakten blir en av nyckelprinciperna till att åhörarna tar emot budskapet som sångaren framför. Hur den kontakten formas är beroende av många olika faktorer, men främst av sådana faktorer som sångaren reflekterar över långt före han eller hon tar en ton.

Utstrålning är ett ord som beskriver det som sångare projicerar ut på scenen. Det är den projicerade bilden som jag vill behandla i detta slutarbete och hur sångaren själv kan påverka den bilden som han eller hon speglar utåt. Ordet *projicerad bild* är direkt översatt från engelskans uttryck ”Projected self-image” och syftar på den bild som vi människor ger om oss själva eller projicerar, ”visar” utåt.

Varför jag själv intresserat mig för detta ämne är för att jag många gånger har tänkt utifrån detta när jag övat. Jag har valt att skriva om detta ämne och hoppas samla tillräcklig kunskap för att kunna hjälpa och vägleda mina elever med lätta knep i deras kamp med scennärvaro och utstrålning. Hjälpa dem genom att de blir medvetna om sitt kroppsspråk och hur de framför sig själva, så att de själva blir medvetna om vilka signaler de skickar ut till sin publik och vilken bild de ger ut om sig själva.

1.2 Syfte och problem

Jag vill veta hur mimik, kroppsspråk och allt vi gör på scenen bidrar till budskapet som sångaren framför. Hur jag kan kontrollera de nerver som ger ett annat budskap om mig än vad jag vill projicera ut. Har vi makten att påverka vår självbild om hur åhöraren uppfattar oss och kan vi på något sätt framstå som mera äkta på scen? Kan dessa saker läras in och finns det övningar på det? I denna studie vill jag ta reda på hur vi kan påverka vår utstrålning som vi projicerar ut till människor omkring oss. Jag kommer att hålla mig till den stunden som sångaren är på scen. Studiens övergripande syfte är att medvetandegöra artistens effekt på den projicerade bilden som artisten vill förmedla till sin publik. Hur han/hon genom olika faktorer som t.ex. kroppsspråk kan påverka den bild om sig själv som speglas ut till åhörarna. Jag vill göra en undersökning om hur påverkan på den projicerade bilden kan se ut och på vilket sätt den kan förändras. Genom studien vill jag få fram goda hjälpmedel som pedagoger och studerande kan använda sig av vid övningsskeden när de behandlar utstrålning eller scennärvaro.

Utstrålning är ett brett och svårdefinierat begrepp och därför har jag fokuserat endast på den stunden som artisten är på scenen som sändare och inte som mottagare. Detta kommer att förklaras närmare i kapitel ”Modeller”. Jag har valt att avgränsa studien till fyra faktorer som påverkar scenframträdandet vilka är Utstrålning, kroppsspråk, trovärdighet och röst. Jag vill inte ta fasta på yttre faktorer så som omgivning, förutfattade meningar om artisten, erfarenhet, påverkan från familj eller dylikt. Dessa fyra faktorer utgår från Kihlströms bok *Karisma koden: sju vägar till utökad personlig utstrålning* (2006), där har hon med dessa fyra faktorer och skriver att de är en del av de sju vägar som påverkar personlig utstrålning. De fyra faktorerna jag tar upp tillämpas enklast till stunden då artisten är på scen. Jag har valt att fokusera på hur man konkret genom enkla medel och byten kan förändra en bild av sig själv man inte är medveten om och på detta sätt medvetandegöra faktorer som påverkar vårt scenframträdande eller utstrålning.

1.3 Arbetets uppbyggnad

I inledningen presenterar jag kort ämnet varför jag valt just detta ämne och lyfter fram problemformulering samt syfte. Jag berättar även kort om min egen bakgrund och varför jag intresserar mig för detta ämne.

I metodkapitlet tar jag upp vilken metod och forskningsansats jag har använt mig av i avhandlingen, samt hur jag går till väga med intervjuerna för arbetet. Jag tar även upp och behandlar arbetets reliabilitet och validitet.

Jag presenterar teorin i teorikapitlet och framställer modeller till hur man kan förhålla sig till situationen som händer på scenen. Jag berättar också om artistens roll som sändare och publikens roll som mottagare i kommunikationen mellan scen och salong.

I kapitlet som följer teorikapitlet tar jag upp de olika faktorer som påverkar artistens kommunikation med sin publik och hur de påverkar, mot och för artisten. Faktorerna grundar sig på teorin från teorikapitlet.

I resultat och tolkning presenterar jag först och främst respondenternas bakgrund och meriter, samt analys av deras svar. Har de kommit till samma slutsatser eller har svaren något nytt att bidra med?

I följande kapitel följer en sammanfattande diskussion om lärdomsprovet där jag funderar på resultatet av forskningen samt hur det har påverkat mitt eget tänkande inom ämnet.

I övningskapitlet vill jag ge några enkla goda råd om hur man kan tänka om man vill förändra den bild som man sänder ut till sin publik från scenen. Övningarna är inte fullständiga utan är mera tänkta som hjälp på vägen om man vill studera ämnet närmare.

2 Metod och genomförande

I detta kapitel kommer jag att ta upp forskningsansats och arbetsmetod för avhandlingen. Jag förklarar också varför jag valt att ställa öppna frågor till respondenterna och hur det gick till. Jag kommer även att ta upp forskningens validitet och reliabilitet.

2.1 Forskningsansats

Det kan vara svårt för människan att begripa olika frågor eller att förklara olika frågor som hon inte har full kännedom om. Där kan *hermeneutiken*, eller tolkningsläran som den också kallas, vara till stor hjälp. Enligt Thurén innebär hermeneutik att man förstår något och inte bara begriper intellektuellt (2007, s. 94). Det handlar om att tolka innebörd i texter, symboler, upplevelser, människors handlingar och resultatet av människors handlingar m.m. i förhållandet till rätt kontext. Empiri betyder att en slutsats är grundad på erfarenhet och bygger på vetenskapliga undersökningar av verkligheten och iakttagelser.

Jag har valt att arbeta från en hermeneutisk empirisk synvinkel där jag försöker förstå och tolka de resultat jag får. Ämnet som jag skriver om är mycket omfattande och ett enda resultat är svårt att uppnå. Mycket beror på hur forskaren tolkar utifrån sin egen förståelse.

2.2 Metod

Metoden som används i denna avhandling är en kvalitativ forskningsmetod. En kvalitativ studie ämnar förklara främst hurudant något är, hur det skall identifieras (Wallén, 1996 s.73) I den kvalitativa studien ämnar vi upptäcka företeelser, att tolka och förstå innebörden, och att beskriva uppfattningar och kultur så som musik, konst och så vidare (Patel & Davidson 2003, s.103).

Jag har valt att arbeta på ett kvalitativt sätt pga. ämnet och uppbyggnaden av arbetet. Ämnet i sig själv är mycket omfattande och mångdimensionellt vilket gör att det är svårtolkat. Eftersom litteraturen är begränsad inom ämnet valde jag också att göra

intervjuer genom att ställa skriftliga frågor till personer med stor erfarenhet inom konstformen och ämnet. Dessa personer har jobbat inom scenkonst och som artister under många år i Finland och har meriter som täcker deras kunnande inom ämnet väl.

2.2.1 Intervju som metod

Som komplement till den litteratur som jag byggt upp arbetet på har jag även gjort intervju i form av den riktat öppna intervjun (Lantz 2007, s. 30). Detta betyder att svarspersonerna fritt med egna ord får besvara frågorna skriftligt. När man gör en kvalitativ fallundersökning kan man använda sig av den välstrukturerade intervjun för att samla demografisk data från svarspersonerna (Merriam 1994, s. 88). Men i själva verket görs intervjuerna öppnare och mindre strukturerade för att utgå från att respondenterna förklarar från sin verklighet och erfarenhet. På så sätt kommer man åt hur intervjupersonerna ser på saker och ting.

Jag har valt att utgå från öppna frågor som respondenterna får svara på skriftligt. Jag har ställt frågor och skickat dem i ett dokument per e-post och respondenterna har fått svara på dem utifrån deras egna erfarenheter och utifrån deras sätt att se på ämnet. Respondenterna har sedan svarat på frågorna och skickat dokumenten per e-post till mig. Jag har sedan kunnat granska, tolka och analysera deras svar utifrån ett hermeneutisk synsätt och genom vad jag har lärt mig under studier av denna avhandling. Jag har valt att ställa frågorna skriftligt så att respondenterna skulle ha tid att tänka igenom sina svar och formulera dem utan mitt inflytande på deras svar.

2.3 Validitet och reliabilitet

När man utför vetenskapliga undersökningar är det viktigt att man är kritisk och är uppmärksam på två saker, reliabilitet och validitet. Reliabilitet innebär att mätningarna är tillförlitliga eller korrekt gjorda. Validitet däremot beskriver om man har undersökt det vad man ville undersöka och inte gått ut över arbetet (Thurén 2007, s. 26) Oberoende av vilken form forskning som görs är validitet och reliabilitet frågor som kan uppmärksammas genom hela undersökningen, hur man samlat in materialet,

analyserat och tolkat informationen. Enligt Merriam handlar reliabilitet om att i vilken utsträckning resultaten kan upprepas ifall studien görs om på nytt. Kommer det att bli samma resultat och svar om undersökningen upprepas? (Merriam 1994, s.175, 180) Sannolikheten att jag skulle få samma svar igen på mina öppett riktade frågor som jag skickat till mina svarpersoner är mycket stor. Enligt Merriam har jag då hög reliabilitet på mina resultat och lärdomsprov.

Med validitet avses att mäta det som skall mätas eller behandla det som skall behandlas. I vilken mån stämmer resultatet överens med verkligheten? För att få så hög validitet som möjligt måste mätninginstrumentet komma så nära som möjligt till den sanna förklaringen av begreppet.

Jag har valt att sända ut frågor till artister med kunnande inom ämnet **utstrålning och karisma** samt **scenframträdande och hur man ger rätt bild av sig själv**. Frågeformuläret som innefattade frågorna om scenframträdande och hur man ger rätt bild av sig själv har jag arbetat ihop med min handledare och fick hans godkännande innan jag sände frågeformulären till respondenterna. Där med har en person till, förutom mig själv godkänt frågorna. Med detta resonemang anser jag att validiteten är hög på lärdomsprovet med tanke på att frågorna behandlat det ämne som de skall behandla.

3 Teori

I detta kapitel kommer jag att ta upp teorin kring hur man kan influera den bild som åhörarna får av artisten från scenen och vad den egentligen består av. Jag kommer även att presentera en modell för hur denna kommunikation kan se ut och vilka olika faktorer som bidrar till resultatet.

3.1 Kommunikation

Ordet för kommunikation betyder, att något skall bli gemensamt, och har sitt ursprung från latinska ”*communicare*.” När två personer kommunicerar med varandra sker ett slags mönster där ena parten sänder ut ett budskap och den andra parten fungerar som mottagare. Mottagaren sänder sedan ut budskapet till den förstnämnda som nu har blivit mottagaren, denne tolkar budskapet, tänker ut ett svar och skickar den sedan som sändare till den ursprunglige mottagaren igen. Detta mönster kan vi iaktta när två personer kommunicerar med varandra, men vi ser snart att båda personerna är sändare och mottagare samtidigt. (Nilsson & Waldermarson 2008, s. 11-12)

”Kommunikation är dessutom en process som äger rum i ett socialt system där deltagarna har förväntningar och attityder som påverkar de budskap som utväxlas (hur de uttrycks och hur de uppfattas). Samspelet sker via många samtidiga kanaler: språk och tal, mimik och ögonkontakt, gester och kroppsrörelser, avstånd och lukter – det är det samfälliga resultatet som är det viktiga.” (Nilsson & Waldermarson 2008, s. 12-13).

Här ser vi att kommunikation kräver två deltagare, sändare och mottagare. Kommunikationen mellan artist och åhörare är också ett socialt samspel där det finns en sändare (artisten) och mottagare (åhöraren). Det budskap eller bild som artisten (sändaren) vill sända ut sker via många kanaler samtidigt där bl.a. både kroppsspråk och röst har en stor bidragande roll i hur åhöraren (mottagaren) uppfattar budskapet. Enligt Kihlström (2006, s. 52) ligger kommunikation inte endast i det talade språket utan syn och hörselintryck går djupare än språket. Ekenberg skriver i sin bok (2007, s. 7) att vi lyssnar omedvetet med kroppen och iakttar vad den andre partnern gör mera än vad vi lyssnar till orden han eller hon talar. Det vi vill säga säger vi till 90 % med

vår kropp, andningsrytm och tonfall. Detta betyder att vi endast till 10 % talar med ord till våra mottagare.

När vi ser på kommunikationen mellan det som händer på scenen och åhörarna ser vi att Ekenbergs uttalande stämmer långt. Föreställ dig en konsert där en känd rock eller heavy-metallsångare uppträder. Du ser framför dig många människor som står vid scenkanten och följer intensivt med hur artisten på scen spexar och gör sitt framträdande. Inom denna musikgenre är det många gånger svårt att förstå innebörden i orden som sångare sjunger, men det hindrar inte åhörarna från att avnjuta musiken. Tvärtom - de är beredda att följa artistens kommandon t.ex. när artisten utropar ett ”can I get a shout” eller ”put your hands in the air” så följer publiken och svarar. Det är dock inte artistens ord som talar till publiken utan artistens karisma, utstrålning och kroppsspråk som får publiken att följa honom eller henne.

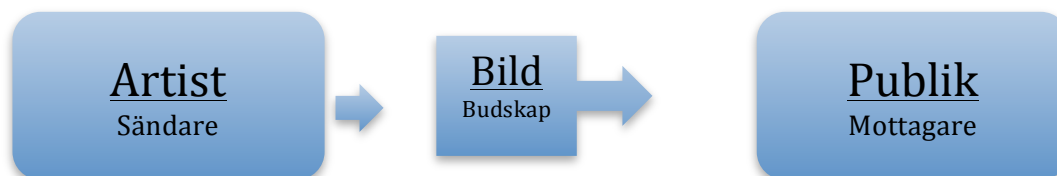
3.2 Modellen

Här vill jag kort presentera modellen för hur kommunikationen mellan scen och salong ser ut.

I det föregående avsnittet presenterades kommunikation som ett socialt samspel mellan sändare och mottagare. Vi kan konstatera att det finns olika sociala samspel där vi kommunicerar och kommunikationen mellan scen och salong eller rättare sagt artist och publik utgör ett socialt samspel. Enligt Nilsson och Waldermarson är två personer i kommunikation med varandra både sändare och mottagare samtidigt (Nilsson & Waldermarson 2008, s. 11-12). I denna avhandling vill jag dock främst koncentrera mig på artistens roll som sändare och inte som mottagare.

Om vi gör en modell enligt Nilsson och Waldermarson skulle den se ut så här.

Figur: 1 a

Vi har en sändare som skickar ut sin bild eller budskap vilket mottas av en mottagare. I figur 1 a förutser vi att budskapet tas in korrekt av mottagaren eftersom sändaren lyckades skicka ut budskapet eller bild med hjälp av kroppsspråk, tonfall, röst och mimik korrekt.

Hur skulle modellen se ut om sändaren misslyckades att sända ut sitt budskap korrekt?

Figur:1 b

I figur 1 b har sändaren skickat ut ett budskap eller bild som kunnat missförstås eller varit svårtolkad vilket har gjort att mottagaren misslyckats i att förstå budskapet eller bilden korrekt. I sin bok *Kommunikation* tar Nilsson och Waldemarson upp en sändar-mottagarmodell för kommunikation vilken är utformad av Carl Hovland på 1950-talet. (Nilsson & Waldemarson 2008, s. 25-26). Den ser i korthet ut så här:

Exempel 1:

- Vem utgör sändaren.
- Vad är innehållet i kommunikationen och utgör det viktigaste i samspelet.
- Till vem är mottagaren. För att budskapet skall få avsedd verkan måste den avpassas efter förväntningar, kunskaper och värderingar hos mottagaren, och efter den relation partnerna har till varandra.
- I vilket medium utgör kommunikationssättet, genom gester, ord, beröring eller per brev och affisch.
- Effekt är resultatet och påverkan som sker via kommunikationen

Carl Hovlands modell tar upp likadana aspekter som Nilsson och Waldermarsons modell. Där vi har en sändare och mottagare, där budskapet är en viktig del av samspelet, men också i hur vi förmedlar budskapet genom rätt medium och korrekt metod.

Dessa två modeller pekar på att budskapet eller bilden som sändaren projicerar ut måste förmedlas på rätt sätt till mottagaren. Det finns olika faktorer som bidrar till hur mottagaren uppfattar budskapet och olika faktorer som bidrar till om den uppfattar den korrekt. I nästa avsnitt kommer jag att behandla de olika faktorer som kan bidra till hur bilden eller budskapet uppfattas.

3.3 Budskapet

I detta kapitel kommer jag att ta fram de olika aspekterna som påverkar vårt projicerade budskap och som också kommer att utgöra kärnan i avhandlingen.

Det sociala samspelet jag kommer att koncentrera mig på framöver är det som sker mellan en artist och dennes publik, mellan scen och salong. Det finns många olika faktorer som kan bidra till att artistens budskap misstolkas av publiken men vi känner till vissa faktorer som vi medvetet kan påverka för att projicera rätt bild till åhörarna. Dessa faktorer är: Utstrålning, kroppsspråk, röst och trovärdighet.

Dessa faktorer är några av de faktorer Eva Kihlström tar upp i sin bok *Karisma: sju vägar till ökad personlig utstrålning* (2006). Kihlström behandlar främst ämnet karisma och utstrålning och tar upp olika aspekter kring hur och vad som påverkar det. Enligt Kihlström bygger karisma på relationer. *”Det som sker i möten mellan människor innebär att vissa inspirerande personligheter med sina yttre beteenden och sin inre glöd skapar speciella band, mentala och känslomässiga.”* (Kihlström 2006, s. 15) Kihlströms resonemang tyder på att vi i möten mellan människor genom yttre beteenden kan påverka den bild som projiceras ut från oss.

Enligt Kihlström är människor som kan beröra andra *”ovanligt tydliga i sitt kroppsspråk.”* Om man studerar deras kroppsspråk, röst och mimik ser man att de signalerar känslor och genom det formar de en mycket levande och tilldragande bild av sig själva. (Kihlström 2006, s. 18) Det är den bilden (budskap) som kan påverkas av de redan nämnda faktorerna -utstrålning, kroppsspråk, röst och trovärdighet. Dessa faktorer utgör kärnan för denna avhandling och kommer att behandlas var och en för sig i nästa kapitel.

Om vi tar en titt tillbaka på Nilssons och Waldermarsons sändare-mottagare modell och applicerar den till min, från scen till salongscenario, så ser vi att sändaren sänder ut ett budskap som mottagaren tar emot och tolkar. Det där budskapet är en bild av sig själv som artisten (sändaren) ger ut till sin publik (mottagaren.) Om artisten misslyckas i att sända ut rätt bild om sig själv med sitt kroppsspråk eller med någon av de andra nämnda faktorerna så kommer bilden att misstolkas av publiken och får inte ett önskvärt resultat eller effekt.

Det är helheten som får allt att fungera mellan scen och salong, mellan artist och publik. Det är samspelet och kommunikationen mellan sändare och mottagare som skall fungera för att båda parterna skall kunna avnjuta stunden. Om kommunikationen brister mellan artist och publik ligger det främst i att budskapet eller bilden misstolkats av mottagaren eller att sändaren misslyckats med att ge rätt bild. Sändaren kan i detta fall åtgärda problemet genom att ändra på olika faktorer så att bilden och budskapet kan tolkas rätt av mottagaren.

I samspelet mellan scen och salong koncentrerar jag mig endast på stunden artisen är på scen och genom vilka metoder artisen kan ändra på den projicerade bilden i stunden på scenen. Jag tar inte heller i beaktande andra faktorer som kan påverka scenariot som t.ex. förutfattade meningar som publiken kan ha om artisen eller olika tekniska problem med instrumentet.

I nästa kapitel kommer jag att gå igenom de olika faktorerna grundligare och på vilket sätt enligt denna teori vi kan påverka den själv-projicerade bilden genom dem.

4 Hur vi påverkar

Nu kommer jag att behandla de olika faktorerna som påverkar den bild som artisten projicerar ut till sin publik.

4.1 Utstrålning och karisma

Ordet *utstrålning* beskrivs av *Bonniers synonym ordbok* som vinnande personlighet och karisma (Walter 2006, s. 555.) Kihlström uttrycker det också som en förmåga att påverka andra positivt genom att "*upprätta kontakt med dem på alla plan fysiskt, känslomässigt, intellektuellt och andligt.*"(2006, s. 16) Här ser vi igen en kontakt eller ett socialt samspel som spelas på flera olika nivåer. Fysiskt tyder på kroppsspråk, mimik, röst och hur vi använder oss av vårt kroppsspråk och tonfall när vi förmedlar ett budskap. Enligt Kihlström ligger utstrålningen och karisman i betraktarens ögon men är ändå något som kan övas upp (2006, s.16 .)

Det latinska ordet *etos* betyder karaktär eller roll och är en retorisk term. Det är den del av oss själva vi projicerar ut. Aristoteles ansåg att sändarens *etos* var ett av de starkaste övertygande medlen. *Etos* omfattas av många olika faktorer som kroppsspråk, tal, kön, ålder för att bara nämna några. Om sändarens *etos* inte stämmer överens med det budskap som han/hon vill förmedla kan sändarens karisma och utstrålning påverkas negativt (Kihlström 2006, s.28-29).

Karisman och utstrålningen bygger egentligen på många olika faktorer som t.ex. kroppsspråk, självförtroende, närvaro, sociala förmågor etc. Om artisten saknar stark karisma och utstrålning kan hans eller hennes budskap misstolkas. Karisma är ett redskap som artisten kan använda sig av för att bli en bättre kommunikatör. Karisma och utstrålning är ingen faktor endast i sig självt, utan byggs upp av de andra faktorerna. Den har dock ett sådant stort inflytande på den projicerade bilden eller budskapet som artisten ger ut för att inte tas upp.

Karisma och utstrålning ser olika ut hos alla människor men det är ändå något som vi alla kan öva upp. Utan stark karisma och utstrålning kan artisten ha svårt att förmedla sitt budskap rätt till sina åhörare. Karisma och utstrålning är ett redskap som påverkar den projicerade bilden (budskap) som artisten (sändaren) speglar utåt till sin publik (mottagare), och byggs upp av flera bidragande faktorer. Några av de faktorer som bidrar till stark karisma och utstrålning samt budskapet kommer att behandlas i nästa avsnitt.

4.2 Kroppsspråk och mimik

Kroppsspråk är en av våra viktigaste kommunikationsformer. Kroppen kan inte ljuga, den signalerar ett språk som inte kan döljas. Mottagaren uppfattar 90 % av det sändaren säger genom intrycket från kroppsspråket, orden utgör endast 10 % (Ekenberg 2007, s. 7). Kroppsspråket talar om för mottagaren vad sändaren känner i stunden. Mottagaren kan uppleva att sändaren är öärlig om dennes kroppsspråk visar något som är i motsats till vad sändaren säger.

Vår hjärna är kapabel att ta emot en stor mängd information snabbt utan att vi är medvetna om det, och vi signalerar ständigt ickeverbala signaler när vi är tillsammans med andra människor. Utan att tänka på vad vi gör läser vi av minspel, tonfall och övrigt kroppsspråk, allt detta gör vi omedvetet. (Kihlström 2006, s. 37-39).

Kroppsspråket kan ha ett positivt eller negativt inflytande på det budskap som artisten vill förmedla till publiken. Detta är beroende på hur artisten förhåller sig till sitt budskap med sitt kroppsspråk. Om artisten har ett kroppsspråk som inte stämmer överens med budskapet denne signalerar kan publiken bli tudelad med budskapet. Publiken är inte nödvändigtvis medveten om att det är kroppsspråk och budskap som inte är överens men nog medveten om att det är något som inte fullt stämmer på scenen. Stämningen mellan scen och salong blir obekvä. *”Sanningen är den att vi måste säga och mena samma sak med både munnen och kroppen om vi skall bli tagna på allvar.”* säger Ekenberg (2007, s. 13-14).

Kihlström skriver att den som däremot vill öka sin karisma och utstrålning bör bli medveten om och träna bort sådant som inte är lämpligt om man vill behålla en hög statusposition med sitt kroppsspråk (2006, s. 38). Skulle Elvis Presley blivit utnämnd till kung av rock'n'roll om han inte haft ett kroppsspråk som bekräftat det? ”*Det är svårare att uppfattas som karismatisk med små uttrycksmedel*” skriver Kihlström (2006, s. 18).

Det är viktigt att artisten är medveten om vilket budskap eller bild om sig själv han/hon vill projicera ut så att han/hon kan komplettera budskapet med sitt kroppsspråk. Enligt Kihlström kan kroppens budskap användas för att skapa god kontakt. Genom att stå med öppna armar och huvudet på sned visar man med kroppen en öppenhet och talar om för mottagarna med kroppen: ”jag vill er bara väl.” På detta sätt finns det en ökad möjlighet för artisten att få en god publikkontakt. (2006, s. 38).

Kroppsspråket påverkar budskapet mellan sändare och mottagare men samtidigt också artistens utstrålning och karisma. Enligt Kihlström (2006, s. 38) signalerar ett rikt och säkert kroppsspråk en god kontakt med sig själv och bidrar till en stark karisma. Hastiga och osäkra rörelser kan bidra till en svag utstrålning.

Det samma kan vi säga om mimiken. Ansiktsuttrycket pratar även mer detaljerat än vad det övriga kroppsspråket gör. Genom höjda ögonbryn och leende läppar hos sändaren kan vi avgöra om sändaren är vänlig eller fientlig. Rynkade och ihopdragna ögonbryn ses oftast som hot medan höjda ögonbryn anses vänliga. Hur munnen är formad signalerar också olika budskap. Vi förstår och tar in signaler i större utsträckning än vad vi är medvetna om (Kihlström 2006, s. 51).

Att bekräfta sitt budskap med sitt kroppsspråk och mimik handlar för artisten inte om att göra något som han/hon inte brukar göra och spela teater. Istället handlar det om att bekräfta det genom att förstärka det, att få mun och kropp att säga samma sak. Ett barn som gnäller över att få godis före maten kommer inte att sluta gnälla förrän barnet har fått ett tydligt svar av föräldern från hela kroppen. Tydligheten ligger i att ord, mimik och rörelser är överens, inte enbart i en bestämd röst (Ekenberg 2007, s.14).

Det finns vissa fall där kroppsspråk och budskap kommer i tvist med varandra och det kan fungera till sändarens fördel. T.ex. om sändaren är skådespelare och vill ge ett känslouttryck av förvirring, splittring eller skapa en atmosfär av tvivel, kan han eller hon säga en sak med munnen och en annan med kroppen. Då kan publiken uppleva att det är något på scenen som skapar den känslan som skådespelaren vill framföra och tekniken har varit till skådespelarens fördel. I nästa avsnitt kommer jag att ta upp det här -när kroppen säger en sak och munnen en annan och hur det påverkar artistens trovärdighet på scenen. Jag reflekterar kring hur trovärdighet kan arbeta med artisten och mot artisten.

4.3 Trovärdighet

När man hör ordet *subtext*, som man fick lära sig på modersmålstimman, tänker man ofta på att läsa mellan raderna. Att uppskatta någons trovärdighet handlar om att läsa en människa mellan raderna. Stämmer det han/hon säger till mig överens med hans/hennes kroppsspråk, stämmer det överens med det jag fått lära mig om honom/henne? Bonniers synonymordbok beskriver trovärdig som *tillförlitlig, pålitlig, övertygande, sann och ärlig* (Walter 2006, s. 529.)

Ett kroppsspråk som övertygar ökar trovärdighet och ärlighet skapar trovärdighet. Om artisten känner oro eller tvivel på insidan så är det bättre att visa det utåt enligt Kihlström. Mottagarna kommer ändå att läsa av genom ditt kroppsspråk vad du känner så det lönar sig inte att försöka dölja något (2006, s. 32).

Det latinska redan nämnda ordet *etos* utgör en viktig roll även när det kommer till artistens trovärdighet. Om artistens *etos* inte stämmer överens med artistens projicerade bild kan publiken börja ifrågasätta artistens trovärdighet. När *etos* och budskap går i konflikt med varandra, går även mun och kroppsspråk mot varandra. Mottagaren kan se och höra att det som sändaren säger överens stämmer inte med signaler från kroppsspråket. Det ser man till exempel när någon säger, ”jag är inte arg” med hög röst, armarna i kors och rynkande ögonbryn. Ett sådant uttalande stämmer inte överens med sändarens kroppsspråk, utan det blir dubbla budskap. Det är uppenbart att något inte stämmer i denna situation (Nilsson & Waldermarson 2008,

s. 139). Dubbla budskap skapar tvivel hos mottagaren vilket gör att mottagaren inte kan lägga sin tilltro till sändaren. Mottagaren ifrågasätter sändarens trovärdighet. Om artisten skulle komma upp på scen spänd i kroppen och med darrande röst tala till sin publik och säga ”Oj vad kul att vara här i dag, jag är inte en dugg nervös” skulle nog publiken tvivla på vad artisten säger. De kan se med egna ögon att artisten är nervös vilket gör att hans uttalande inte är sant. Örlighet gynnar inte trovärdighet.

Om artisten däremot skulle ha bekant med ett småflin ”oj vad roligt att vara här idag, men måste nog erkänna att jag ändå är lite nervös” skulle publiken ha sett att *etos* och budskap stämde överens och accepterat detta lilla missöde. Mottagaren kan ha tilltro till sändaren när denne upplever sändaren som ärlig. Ärlighet gynnar artistens trovärdighet.

Ett annat tillvägagångssätt till trovärdighet är samhörighet. För att allting skall fungera mellan scen och salong är det viktigt att artisten skapar en god publikkontakt. För att skapa en sådan god kontakt är det bra att bygga broar och ta fasta på sådant som för publik och artist samman. Enligt Kihlström (2006, s. 35) kan dessa broar som förenar även kallas beröringspunkter. Beröringspunkterna kan vara liknande bakgrund, ålder, intresse, mål eller annat (2006, s. 35). Detta ser vi ofta när artisten börjar berätta om nästa sång som han eller hon skall framföra. Han eller hon kan förklara vilka känslor som bidrog till att sången blev till osv. Publiken relaterar ofta till sådana uttalanden eftersom de troligen har upplevt sådana känslor någon gång under sitt liv. Artisten kan åstadkomma samhörighet med publiken genom att skapa beröringspunkter med publiken. Artisten och publiken kan ha erfarenhet av likadana upplevelser vilket kan förena dem.

Det självupplevda är en annan väg till ökad trovärdighet. Varje gång vi möter en person bedömer och värderar vi dem, vi granskar deras äkthet och autenticitet. Vi tror på personen när vi ser att personen verkar trovärdig och köper det budskap som denne sänder ut. Det självupplevda övertygar oss om att personen vet vad han/hon talar om (Kihlström 2006, s. 31-32). Om någon varit med om att mista en kär vän eller hur det är att växa upp utan en pappa så kan de trovärdigt berätta om dessa upplevelser. När artisten relaterar sina sångtexter till sådant som han/hon har varit med om själv blir publiken övertygad om att artisten vet vad han/hon talar om.

Trovärdigheten har en stor effekt på artistens karisma och utstrålning. Karisma och utstrålning är som sagt bl.a. en förmåga att kunna leda andra människor. Den som leder behöver vinna förtroendet hos dem som skall bli ledda. Att vara trovärdig inför dem som skall bli ledda är en sätt att vinna deras förtroende. Utan att vara trovärdig är det svårt att ha en stark karisma och utstrålning. Utan att ha ett kroppsspråk som övertygar om artistens trovärdighet är det svårt för artisten att ha en stark karisma och utstrålning. Att ha en trovärdighet som övertygar och är sann kommer att gynna karisman och utstrålningen hos artisten.

Det är som sagt många olika orsaker som bidrar till en stark personlig karisma och utstrålning samt till att det budskap som sändaren vill sända ut till sina mottagare uppfattas rätt. Nu skall jag ta en titt på en annan bidragande orsak till det och en av de sista faktorerna som kommer att behandlas i denna avhandling nämligen rösten.

4.4 Rösten

Rösten är det viktigaste instrumentet för en sångare. Men den är inte endast ämnad för sångare utan rösten är något vi alla har och använder oss av varje dag (Sadolin 2009, s.6). Kihlström skriver i sin bok (2006, s. 67) att som mottagare kan vi snabbt under två sekunder analysera sändaren endast genom rösten och tonfallet. Ifall vi inte ser sändaren utan t.ex. talar i telefon kan vi snabbt bestämma kön, ungefärlig ålder, om personen är blyg eller dominant, glad, vänlig, otålig eller till och med var personen kommer ifrån med tanke på språk, dialekt eller brytning.

Rösten är ett stort instrument för både sändaren och mottagaren. Vi tänker sällan på hur vår röst påverkar vår utstrålning men den påverkar mer än vad vi tror. Inte heller tänker vi på att vi analyserar någon pga. deras röst men vi gör det. Kommunikation är det som sker mellan scen och salong, mellan artisten och publiken. Genom rösten kan vi ge uttryck för känslor och på så sätt kommunicera med varandra. Ofta går vi efter tonfall för att veta vad någon egentligen tänker även när orden motstrider vad som signaleras (Kihlström 2006, s. 68). Karismatiska personligheter har väldigt uttrycksfulla röster. Jag kommer genast ihåg Marilyn Monroes ljusa och flörtiga stämma när jag tänker på hur hon sjunger "Happy birthday" till John F. Kennedy på

hans födelsedag. Rösten utgör en stor del av deras personlighet och karisma (Kihlström 2006, s. 68).

Claesson uttrycker i sin bok *Berättarens handbok* att berättarens personlighet är berättarens främsta tillgång inte rösten (2005, s.17). Det kan ibland vara till berättarens (sändarens) fördel att inte låta välskolad. Det viktigaste är att rösten och budskapet är samspelade. Enligt Ekenberg ökar trovärdigheten och karisman om man får rösten att harmonisera med resten av kroppen. Han säger också att många har svårt att uttrycka sina känslor på ett trovärdigt sätt eftersom deras röst alltid låter likadant pga. kroppsspänningar som hindrar kroppen från att ljuda som ett rent instrument. Genom att sjunga kan man hjälpa sig själv att bli av med kroppsspänningar (2007, s. 20-21).

Klangfärgen i rösten kan spegla många olika saker. Mörka röster är oftast förtroendeingivande. Här har män en viss naturlig fördel eftersom kvinnor naturligt har ljusare röster än män. Det är behagligt för det mänskliga örat att lyssna till djupa röster med vibrato, det är därför mörka röster ofta används i olika tv-reklamer. En ljus och bestämd kvinnoröst kan verka arg, grinig eller sur även om hon inte alls är det. Det finns dock för- och nackdelar i manliga och kvinnliga röster. En man som har ljusare röst kan snabbt anses svag och ynkelig till motsats till en kvinna med ljusare röst. Dessa bedömningar sker oftast på ett omedvetet plan trots stora debatter om jämställdhet. (Kihlström 2006, s. 69).

Kihlström skriver att värme i rösten skapar tillit medan myndighet skapar avstånd (2006, s. 69-70). Artisten bör tänka på hur han/hon vill framstå inför sin publik. När sändaren vet detta kan han/hon göra val genom att använda rösten och på så sätt skapa en magisk publikkontakt. Artisten kan med hjälp av rösten skicka ut signaler om vänskap och värme och göra det ännu mera inbjudande för publiken. När röst och kroppsspråk arbetar tillsammans till artistens fördel har publiken lättare att ta till sig artistens budskap eller bild.

När vi kommunicerar spelar rösten en stor roll, för den ger en bild av oss som mottagarna kan avläsa. Det är viktigt att artisten är väl medveten om hur denne använder sin röst på scenen. Rösten påverkas av känslan, känslan av tanken, tanken

av handling med kroppen (Kihlström 2006, s. 80). Dessa olika faktorer samverkar med varandra och är viktiga för att artisten skall lyckas sända rätt budskap till publiken.

Artisterna kan sända rätt bild till åhörarna när utstrålningen och karisman är på topp. Utstrålningen och karisman är på topp när kroppsspråk, trovärdighet och röst samverkar tillsammans. Det finns andra faktorer som också bidrar till ökad utstrålning och karisma men de kommer inte att tas upp i denna avhandling.

5 Resultat och tolkning

I detta kapitel kommer jag att presentera respondenternas svar på frågorna samt analysera deras svar och försöka ta fasta på olikheter och likheter. Sedan följer även en redovisning för resultaten i avhandlingen.

5.1 Respondenterna

Jag vill börja med att presentera respondent A. Hon är en mycket skicklig sångerska och pedagog och har många års utbildning och erfarenhet hon är även b.l.a. examinerad CVT-lärare. CVT står som förkortning för *Complete vocal technique* och är en sång teknik utarbetad av Cathrine Sadolin från Danmark. Respondent A har även gett ut sju skivor och gästtat på ett okänt antal. Hon har studerat både på Pop & Jazz-konservatoriet i Helsingfors och vid Sibeliusakademins Jazzlinje.

Respondent B är ung men ändå har hunnit skaffa sig erfarenhet inom musikalvärlden under 8 år samt som sångerska under 12 år. Även hon är auktoriserad lärare inom CVT. Hösten 2011 börjar hon studera till musikalartist.

Respondent C har tagit magisterexamen i skådespelarkonst och har medverkat i ett antal musikaler och föreställningar. Han har arbetat som frilansmusiker sedan 1996. Han håller även seminarier om självförtroende för unga vuxna som vill förbättra sin sceniska närvaro och förbättra sin självbild.

Respondent D har många års erfarenheter som pedagog och artist. Han har politices magisterexamen från Åbo Akademi samt musikmagister från Sibeliusakademien. Han har jobbat som frilanssångare sedan 1991 och gjort ca 30 huvudroller inom opera och musikal på Finlands Nationalopera samt på olika teatrar runtom i Finland. Han är nu uppbokad vid olika teatrar fram till hösten 2013. Även respondent D är auktoriserad CVT-lärare. Han har även arbetat som kördirigent, lett och grundat ett antal körer samt varit rektor på musikinstitut. Han drar även kurser i solosång och ensemblesång när det finns tid för det.

5.2 Redovisning och analys

Min första fråga till respondenterna handlade om att de med egna ord skulle beskriva vad utstrålning på scen är. Svaren blev väldigt olika men ändå hade de gemensamma nämnare. Respondent A anser att utstrålning är svårt att definiera för att det är så subjektivt för alla men säger att för hennes del är utstrålning något som framkallar känslor eller reaktioner hos åhöraren. Respondent B ansåg att det är mycket viktigt och är det ”lilla extra” på scenen. Om man inte har utstrålning blir framträdandet tråkigt även om man har en vacker röst. Respondent C däremot vill förklara utstrålning som något som trollbinder publiken med sin närvaro vilket gör att publiken inte kommer att ifrågasätta artisten vad än han eller hon må göra. Artisten skapar en illusion som publiken vaggas in i och där ansvaret lämnas över till artisten. Respondent D anser att utstrålning är att man har något angeläget att berätta genom olika metoder så som ton, ord eller rörelse.

Som svar på frågan hur vi kan påverka den bild som åhörarna uppfattar om artisten blev svaren rätt lika. Respondenterna lyckades alla presentera sina egna konstformer och hur de gör inom den för att påverka den projicerade bilden som de ger av sig själva. Respondenterna A, B och D var alla inne på samma spår och anser att man kan influera bilden genom t.ex. kroppsspråk. Respondent A förklarar att en skådespelare skapar en karaktär som inte är han/hon själv men kanske använder delar av sin egen personlighet för att uttrycka karaktären. På samma sätt kan en sångare skapa en berättelse och en scenpersonlighet som nödvändigtvis inte är sångarens personlighet men som samverkar på många olika plan. Hon anser också att genom gestik, kroppsspråk, undertexter och rollspel kan man influera bilden som man ger ut till sin publik.

Respondent B tar också hjälp från teatervärlden och anser att regissören bestämmer vad man gör, att man via honom/henne kan få hjälp eller förstå hur han/hon har tänkt sig. Om hon inte står på teaterscenen ser hon till att hon kan sitt material ordentligt så att hon kan lägga ner sin energi på sådant som är väsentligt, som att fokusera sig på vad hon hade tänkt. Respondent D som också är van att stå på teaterscenen hävdar att man skall rätta sig efter hur publiken reagerar, att artisten skall ta emot signaler om

hur publiken ser på honom/henne och genom sitt beteende påverka publikens uppfattning. Det kan man göra t.ex. genom att skoja om de inte lyssnar, höja på rösten eller byta tempo i talet för att få kontakten med publiken igen.

Respondent C säger att ärlighet mot sig själv är en avgörande faktor som påverkar utstrålningen (bilden) som artisten signalerar ut. Många scenkonstnärer har sänt ut en manipulerad bild vilket inte har hållit i det långa loppet. Endast de som strävar efter genuinitet fortsätter växa. Han hävdar också att uppträdandet är ett kollektivt fenomen mellan artist och publik och artisten kan inte existera utan sin publik. Därför är det viktigt att skapa en god publikkontakt och låta publiken förstå att artisten har en stark utstrålning genom denna kontakt. Han nämner också det fysiska uttrycket och att det är extra tydligt på scen. Han anser att det är viktigt för scenkonstnärer att lära känna sin egen kropp, rörelsemönster och manér och att de stämmer överens med den bild artisten vill förmedla. Slutligen lägger han till vikten av att artisten förädlar sin konst innan uppträdandet för att sedan kunna lättare leva sig in i stunden på scenen utan att konsten får lida.

När jag ställde frågan om hur de personligen använder sig av sitt kroppsspråk för att medvetet ge en uppfattning om sig själva blev svaren olika. Detta för att deras personligheter och kroppar i sig själva är olika. De vill ge rätt bild av sig själva vilket betyder att de inte kan göra något som skulle framstå som onaturligt för dem. Respondent A säger att hon i många situationer försöker ha "hög status" på scen men ändå behålla en viss ödmjukhet så att hennes person skall verka sympatisk och lätt att ta till sig. Detta gör hon genom att ha ett öppet kroppsspråk, d.v.s. en god hållning och öppet solar plexus-område som hon kombinerar med leende och milda ansiktsuttryck. Om hon spelar en roll är situationen en annan, då gestaltar hon en karaktär med sin egen agenda.

När respondent B är privat artist och inte i en roll tänker hon inte så mycket på sitt kroppsspråk, men när hon gestaltar en karaktär är situationen annorlunda. Då försöker hon alltid hitta ett eget kroppsspråk åt karaktären, hur hon står eller håller händerna. Detta gör hon för att om hon kommer bort sig så har hon "en väg" tillbaka till sin roll. Respondent C däremot säger att han försöker bygga upp sig av sin omgivning och bli

så stor som möjligt genom att ta åt sig av energin som finns där. Hans sceniska bild är machobaserad och använder därför rörelsemönster som symboliserar en sorts urtidsmanlighet. Detta gör han genom att slå sig på bröstet och se brutal ut. Han påminner sig själv att göra målmedvetna rörelser istället för att ta osäkra steg hit och dit. För någon som är osäker hur de skall använda sig av sitt kroppsspråk på scen så kan det fungera att ha en handfull grundpositioner och byta mellan dessa. Det hjälper personen att fokusera. Respondent D svarar att han slappnar av och ser till att kroppsspråket är hans. Han kopierar inte utan låter sin personlighet bestämma hur hans kroppsspråk ser ut. Om han är spänd rör han på sig, han söker sin kropp och hur den kan slappna av för att sedan följa honom fullständigt.

På frågan hur de använder sig av sin röst medvetet för att påverka bilden av sig själva blev svaren rätt lika. Respondenterna B, C och D anser att rösten är en viktig del av hur artisten signalerar bilden av sig själv. B säger att publiken kan uppfatta artisten rätt genom rösten, t.ex. om artisten vill uppfattas som arg så räcker det inte med en liten röst. C säger att rösten skall uppfylla hela rummet, förståelsen av hurudant rum det är hjälper till i detta fall. Han använder sig av rösten för att vagga in publiken i olika stämningar med lugn, låg stämma och långa pauser eller med en snabb och hastig röst för att få helt andra resultat. C säger också att det är viktigt att vara medveten om energin i rösten. Skall man t.ex. försöka sälja något är det bra att energin och orden är lite högre än kundens.

Respondent D drar en parallell här mellan sitt kroppsspråk och i sin röst. Rösten skall vara hans precis som kroppsspråket. Han använder sig av bra grundteknik, vill att rösten skall bli en förlängning av honom. Han försöker hålla rösten ständigt i god form för att kunna uttrycka sig så fritt som han vill i tal och sång. Respondent A:s svar var det enda som skilde sig lite från de andras. Hon anser att hon inte tänker så mycket på att ge en bild med rösten utan vill istället jobba intuitivt med rösten. Hon försöker känna sången och vara ärlig med rösten. ”Kroppsspråket får ljuga och försköna, men rösten skall vara ärlig.”

Sista frågan jag ställde löd: a) hur kan vi framstå som mera äkta/oäkta/trovärdiga på scenen genom att vara ärliga, och b) hur kan vi dölja saker från åhörarna? Svaren grundar sig mycket på respondenternas erfarenheter av situationer på scenen.

Respondent A säger att man kan använda sig både av att vara äkta och oäkta på scenen beroende på vad man vill sända för signaler. Om man vill framstå som kluven på scen kan det vara till ens fördel att låta röst och kroppsspråk vara motsägelsefulla mot varandra. Om man däremot vill framstå som äkta på scenen är det bästa att bejaka sina känslor, att inte rymma ifrån dem utan bemöta dem. Det kan vara en bra idé att öva sig på att bemöta sina känslor inför en trygg publik innan, så att situationen inte blir för överväldigande på scenen. Respondent A anser att man kan dölja saker från åhörarna t.ex. att man är dålig förberedd genom hög status och humor eller omvänd status, att skratta åt sig själv. Ju mer erfarenhet man har av att uppträda desto säkrare blir man på scenen. Man vet sina starka sidor och kan hoppa in i situationen. Hon hävdar att intuitionen ofta är mycket alertare än det medvetna sinnet.

Respondent B anser att det är viktigt att förstå innebörden i sången. Även om man vet vad man sjunger om blir man inte trovärdig utan det handlar om att förstå. Hon tycker att man ofta kan se när någon är dåligt förberedd och att det inte hjälper att försöka dölja det med ett annat dåligt förberett ”knep.” För att dölja nervositet skulle hon fokusera på en sak istället för många och försöka få den delen igenom. Respondent C är inne på samma spår och säger att publiken kan se när man ljuger. Man kan inte dölja något på scen. Det är bättre att relatera till sin konst i stunden med djupaste ärlighet för att skapa något äkta och beundransvärt. Däremot säger han att han varit dåligt förberedd många gånger men aldrig blivit fast för det. Det handlar inte om att dölja det vad man inte kan utan visa det vad man kan. Om man inte kan andra versen till en låt är det bättre att sjunga första versen två gånger. Det spelar inte så stor roll vad man använder sig av för trick bara man tror på det i sitt hjärta. Tror artisten på det, så kommer publiken att tro det också.

Respondent D anser att ärligheten varar längst. Det är då man kan beröra någon. Det handlar inte om att behaga och göra för mycket utan om att landa och slappna av. Att våga se vad som händer när man vågar vara tom. Han menar att istället för att slå fast allt vad man skall göra, kan man ge möjlighet att låta saker hända pga. situationen. Respondent D anser också att det är svårt att dölja saker på scenen och att man möjligtvis kan karikera framträdandet. Det är bäst att våga möta situationen sådan som den är. Våga vara tom och våga misslyckas.

5.3 Resultat

När jag läser intervjustvaren kan jag se att ämnet är mycket omfattande och väldigt subjektivt. Det finns olika svar med gemensamma nämnare men allt är mycket beroende på hur åhöraren uppfattar situationen. Alla respondenter är överens om att bilden som artisten sänder ut till sin publik kan påverkas, på vilket sätt den påverkas är olika beroende på hurdan artist man vill framställa sig som. De är överens om att bidragande faktorer som påverkar utstrålningen, som påverkar den projicerade bilden, är kroppsspråk, röst och trovärdighet. Om man inte lyckas sända ut dessa på rätt sätt påverkas bilden negativt. Detta stämmer överens med Kihlströms påstående att om sändarens *etos* inte stämmer överens med budskapet så påverkas sändarens utstrålning negativt (2006, s. 28-29)

Rösten och kroppsspråket utgör en viktig del i hur bilden påverkas. Respondenternas svar visar att kroppsspråket signalerar mycket till åhörarna och att det är viktigt att budskap och kroppsspråk är överens med varandra för skapa den bästa bilden. Detta bekräftar även Ekenbergs uttalande om att kropp och mun måste tala samma sak för att vi ska bli tagna på allvar (2007, s. 13-14). Rösten däremot fanns det olika åsikter om. Vissa ansåg att rösten skulle uttrycka samma sak som kroppen medan andra att den skulle jobba fritt och tala för sig själv, vara självständig. Alla är dock överens om röstens relevans i själva skapandet av bilden och att arbeta för ett lyckat budskap. Claesson nämner i sin bok att det viktigaste är att budskapet och rösten är samspelta (2005, s. 17) och det är alla respondenter överens om.

När det kommer till att vara trovärdig på scen ansåg alla respondenter att ärlighet vara längst. Det är viktigt att bejaka sina känslor och inte gömma dem. Det är ingen idé att försöka gömma vem man är utan lyft fram de starka sidor man har och våga visa sin sårbarhet. Detta stämmer överens med Kihlströms påstående att det är bättre att visa det man har på insidan eftersom åhörarna kommer att kunna läsa av vad som försiggår på insidan av artisten. Ärlighet skapar trovärdighet (2006, s. 32). Alla respondenter är överens om att bilden kan påverkas, hur den påverkas beror på allas olika personligheter och är individuellt. Artisten måste vara trogen sin egen personlighet för att lyckas sända ut rätt budskap om sig själv till sin publik.

6 Sammanfattande diskussion

Jag vill börja med att säga att det ämnet jag valt till mitt lärdomsprov är mycket omfattande och stort. Jag upptäckte relativt snabbt att det här kan lätt svälla ut och bli för stort. Jag tror det har varit en av de största utmaningarna med arbetet att hålla sig till ämnet. Jag måste ändå säga att jag är väldigt glad att jag sist och slutligen valde att skriva om detta ämne. Under arbetsprocessen har mitt intresse storligen ökat för främst utstrålning och karisma, hur vi utvecklar den men också för hur mycket vi kan säga utan att använda ord. Genom kroppsspråk och gestik talar vi ett språk som vårt undermedvetna uppfattar mera än vad vår medvetna gör.

Jag ville genom detta arbete få reda på hur vi påverkar den bild som vi ger ut på scenen till åhörarna, främst hur vi kan påverka vår utstrålning och karisma. Genom svaren från respondenterna och genom den litteratur som jag läst kan jag konstatera att, ja, vi kan påverka vår utstrålning och karisma. Hur detta görs är helt beroende på hur du är som person. Både respondenterna och litteraturen jag läst på menar att man måste förstärka sin egen person på scenen. Det som gör någon karismatisk är att de är trygga i sin egen person. Detta håller jag fullständigt med om. Det handlar inte om att bli någon annan utan att använda och förstärka det man har. En scen är en stor plats att fylla och jag anser att det är viktigt att ”förstora” sin egen person på scenen. Precis som en gitarr behöver en förstärkare för att den ska höras till sista bänkraden i salongen, behöver artisten förstärka sig själv, sin person för att nå ut till alla i publiken.

Det är också viktigt att komma ihåg de olika faktorernas samverkan med den projicerade bilden. Om t.ex. rösten inte stämmer överens med den bild som artisten vill projicera ut om sig själv kan det vara svårt för publiken att uppfatta budskapet rätt. Om artisten vill ge uttryck för att vara ödmjuk och vänlig kan han/hon inte utbrista med mörk röst och arg tonfall hur ”roligt det är att vara här och spela för er idag” till publiken. De kommer inte att uppfatta artisten som ödmjuk eller vänlig. Det är viktigt att artisten är medveten om vad han/hon vill uttrycka och på vilket sätt han/hon uttrycker det.

Det finns inget rätt och fel i hur du skall göra för att bli en karismatisk person. Vem är mera karismatisk än den andra? Det är frågor som vi alla kan ha väldigt olika åsikter om och vara väldigt subjektiva i. Ligger utstrålningen i åskådarens ögon? Det är något som jag inte har fått svar genom detta arbete. Personligen anser jag att utstrålningen ligger till en viss del i åskådarens ögon men inte fullt ut. Jag som artist måste vara trogen mig själv som person. Den stunden jag börjar rätta mig efter hur andra anser att min utstrålning som artist borde vara, har jag tappat fattningen om vad jag vill förmedla. Om jag inte längre är trogen mig själv som artist blir det svårare att behålla en bild om mig själv som jag inte själv är överens om.

De olika faktorerna som konstaterades bidra till utstrålningen och påverka den projicerade bilden är något som för mig är lite av en frågeställning fortfarande. Vad som påverkar utstrålning är beroende av många olika saker, vilket gjorde att valet av faktorerna blev väldigt svårt. Det finns många andra faktorer som kan anses lika viktiga om inte viktigare än dessa jag valt. Arbetet hade kunnat vara ännu mer omfattande men jag valde dessa faktorer pga. att de är lätt att förändra i scensituationen och viktiga för en sångares framträdande. Jag ville ta reda på hur man med enkla medel i scensituationen kan ändra den bild som åhörarna får om artisten. Genom kroppsspråk, mimik, röst och trovärdighet. Dessa faktorer är sådana som artisten kan ändra på inom en sekund på scenen genom att göra medvetna val.

Det här arbetet har fått mig att bli mera medveten om mitt kroppsspråk, inte bara på scenen men också i kommunikation med mina nära och kära. Hurudana signaler sänder jag ut till mina medmänniskor? Det har också fått mig att börja läsa människor på ett annat sätt, tar jag emot innebörden i orden? Motstrider det deras kroppsspråk? Det är väldigt intressant att börja studera människor omkring sig. Man kan skapa en bra start på dagen på jobbet med rätt attityd och kroppsspråk som signalerar vänlighet och öppenhet. Om du en dag vill bli lämnad ifred signalerar du det tydligt nog med ditt kroppsspråk. När jag tänker på mitt kroppsspråk på scenen så kommer jag nog att undvika att titta ner i golvet så mycket som jag gjort. Jag vill rikta blicken mer framåt och börja ta mer kontakt med publiken. Jag anser att ju mer jag tittar på publiken desto mindre nervös blir jag när jag möter situationen framför mig.

Receptet till stark utstrålning och karisma finns nog inte, men hur vi kan öka vår utstrålning och karisma kan vi alla öva och jobba på. Vi kan påverka bilden av oss själva, hur du gör det är helt beroende på vem du är som person. Visa dina starka sidor och våga ta plats på scenen. De övningar som tas upp i övningskapitlet har hjälpt mig och är avsedda att kunna hjälpa andra. Det är ingen facit utan handlar om att använda dem så att de passar ens egen personlighet.

Det har varit ett stort nöje att arbeta med detta ämne. Jag tror personligen att processen inte har mognat färdigt inom mig utan har istället väckt ett stort intresse att fortsätta studera vidare inom detta ämne. Jag tror personligen att mina sångelever kommer att ha nytta av att börja tänka i dessa banor och är glad att jag har något att erbjuda kunskapsmässigt inom de kommande åren när det behövs.

Avslutningsvis vill jag ännu säga att det inte finns något rätt eller fel utan det handlar att lita på sig själv och sin intuition. Man ska våga vara den man är och förstärka de starka sidor som man har och fortsätta jobba på de svaga sidorna tills det är starka nog att visas upp för världen. Alla har vi stark karisma och utstrålning inom oss, vi måste bara se till att plocka fram dem varje dag.

7 Övningar

Syftet med detta kapitel är att ge goda råd till dem som blivit intresserade av ämnet om hur man påverkar sitt budskap som sänds ut på scenen. Dessa goda råd har jag plockat med mig under min studietid och samt från de böcker jag har läst när jag skrivit denna avhandling. Vissa råd har även intervjurespondenterna bidragit med. Dessa övningar är inte fullständiga utan är mera ämnade som hjälp på vägen eller för att starta en tankeprocess om vad man kan tänka på när man står på scenen.

En av de första sakerna jag tog upp i avhandlingen var utstrålning och karisma. För att skapa en god projicerad bild är det viktigt att ha bra utstrålning och karisma. Nu är det viktigt att komma ihåg att utstrålning och karisma ser olika ut hos alla. Det finns stark karisma hos varenda en och det handlar mera om att plocka fram det man har inuti. Oftast är det så att personer som av andra uppfattas som karismatiska inte vet om att de uppfattas så, utan anser att de endast är sig själva. Karisma och utstrålning handlar om att vara trygg i sin egen person i alla situationer. Som tidigare nämnts finns det olika faktorer som vi medvetet kan styra för att förstärka vår utstrålning och karisma. Dessa faktorer är faktorer som också påverkar budskapet vi sänder ut på scenen till våra åhörare.

Första faktorn som jag tar upp är kroppsspråket. Det är viktigt att du frågar dig själv om ditt kroppsspråk speglar det du vill säga med ditt budskap. Om du är osäker på hur du använder ditt kroppsspråk; fråga andra som har sett dig uppträda men var beredd på att höra det du kanske inte vill höra. Prova också filma dig själv på scenen så ser du snabbt vilka manér du helst skulle vilja slippa och vilka handrörelser är motsägelsefulla till ditt budskap. Här finns några saker du kan tänka på när du står på scenen för att ha ett kroppsspråk som övertygar och förstärker din utstrålning:

- Ögonkontakt. Artister som har längst ögonkontakt med sin publik uppfattas ofta som karismatiska.
- Hållningen. Tänk på vad du vill framstå som, ”hängbjörk eller fura?” Vad övertygar dig själv mest?

- Leendet. När man ler förmedlar man vänlighet, vilket är ett enkelt sätt att skapa publikkontakt. Nästa gång du är i butiken och ber biträdet om hjälp -le och han/hon kommer garanterat att vilja hjälpa dig.
- Ha grundpositioner som du faller tillbaka på. Målmedvetna rörelser övertygar mera än osäkra steg hit och dit.
- Använd dig av högstatusbeteende eller lågstatusbeteende eller omvändstatusbeteende beroende på hur du vill projicera dig själv. Med högstatusbeteende menas att ta plats på scenen medan i lågstatusbeteende så ger du mera plats än vad du tar. Vid omvändstatusbeteende kan du t.ex. skratta åt dig själv ifall det behövs.

Rösten är en annan faktor som påverkar bilden och utstrålningen. Det är också viktigt att rösten stämmer överens med det budskap du sänder ut. Ifall du tycker att det är jätteroligt att vara på scenen och uttrycker det med ord -stöd det med din röst också. Är du glad så låt rösten uttrycka det genom att gå upp i tonläge och avsluta meningen med uppåtgående ton. Här är flera saker du kan tänka på:

- Använd röstens alla klangfärger och tonlägen. Du har en hel orkester som sitter på dina stämband. När du varierar rösten skapar du en intressant helhet som är tilltalande. Entoniga trista röster blir svåra att lyssna till därför att orden är de enda intressanta där. Orden i sig utgör endast 10 % av vad mottagaren uppfattar och det är svårt att koncentrera sig på de 10 %.
- Du kan öva på att skapa olika stämningar genom att skriva ner olika känslor på lappar som du drar upp turvist. Säg t.ex. ”Det är så roligt att vara här idag” med känslolägen som arg, bitter, avundsjuk, kärleksfull, irriterad etc. Känn efter hur innebörden i meningen förändras beroende på vilken känsla du använder dig av under.
- Utnyttja pauser. Vågade långa pauser visar att du ”äger publiken”, du är inte där för att behaga dem utan du tar den plats du själv behöver (högstatusbeteende).

Den tredje faktorn som jag tar upp i denna avhandling är trovärdighet. Utan trovärdighet kan du aldrig vinna din publik. Om publiken inte tror på vad du gör och säger kommer de inte att tro på det budskap du sänder ut.

- Dölj inte dina känslor utan visa dem istället. Publiken är snabb att märka när vi döljer saker. Om de vet att vi döljer något börjar de tvivla på oss. Tvivel hindrar oss från att sända ut vårt budskap.
- Våga misslyckas. Det är okej att misslyckas. Publiken brukar älska någon som faller men som lyckas ta sig upp igen, det vinner publikens hjärta. Det är viktigt att kunna ta sig upp igen.
- Säg som det är- ”Jag är lite nervös men det ska inte hindra mig.” Använd dig av humor och våga skratta åt dig själv.
- Var dig själv och var äkta. Använd dig av dina starka sidor och fall tillbaka på dem om något verkar gå på tok
- Ha bra attityd. Sällan kan vi påverka saker som händer omkring oss men vi kan påverka vår egen attityd gentemot de saker som sker. Projektorn du skulle hålla föredraget på gick sönder, än sen då! Grubbla inte över det, din negativa attityd kommer att smitta av sig till dina åhörare. Bestäm dig istället att det inte är hela världen om den gick sönder utan försök vända om det till något positiv. Positivitet är mera attraktivt än negativitet.

Dessa var några knep som jag själv brukar använda mig av på scenen som snabbt kan förändra situationen. Ögonkontakt och leenden, det kommer man långt med. Våga blotta din själ och publiken kommer att ta emot den. Dessa ovannämnda övningar är inte fullständiga utan en början och hjälp på vägen.

Det finns många andra faktorer som man kan tänka på som jag inte tagit upp men som även bör nämnas kort som t.ex. energi, att vara personlig på scenen utan att bli för privat, humor, hur man tar bort negativa känslor, närvaro etc. Dessa är också faktorer som det finns mycket skrivet om och som man lätt hittar information om ifall man vill studera vidare inom ämnet.

Bilaga

Frågorna:

Namn:

Ålder:

1: Berätta kort om din utbildning/bakgrund och om vad du gjort inom branschen som artist/pedagog/underhållare:

2: Vad är enligt din mening utstrålning på scen?

3: Hur har vi inflytande på den projicerade bilden åhörarna uppfattar om oss?
På vilket sätt? Ge exempel.

4: Hur använder du ditt kroppsspråk medvetet för att ge en uppfattning om dig själv? På vilket sätt? Ge exempel.

5: Hur använder du rösten medvetet för att ge en uppfattning om dig själv till åhörarna? På vilket sätt? Ge exempel.

6: A) Hur kan vi framstå som mera äkta/oäkta/trovärdig på scen genom att vara ärliga? På vilket sätt? Ge exempel.

B) Hur kan vi dölja saker från åhörarna t.ex. att vi är dåligt förberedda, nervösa? På vilket sätt? Ge exempel.

Källförteckning

- Claesson, C. (2005). *Berättarens handbok*. Stockholm. Alfabetabokförlag AB.
- Ekenberg, J. (2007). *Kroppsläsning: Lär dig förstå dig själv och andra*. Västerås. Ica bokförlag.
- Kihlström, E. (2006). *Karisma koden: sju vägar till ökad personlig utstrålning*. Stockholm. Forum.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumethodik. Den professionellt genomförda intervjun*. 2uppl. Lund. Studentlitteratur.
- Merriam, S B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund. Studentlitteratur.
- Nilsson, B & Waldermarson, A-K. (2008). *Kommunikation: samspel mellan människor*. Författarna och Studentlitteratur.
- Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3uppl. Lund. Studentlitteratur.
- Sadolin, C. (2009). *Komplett sångteknik*. Köpenhamn. Shout Publishing.
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö. Liber AB.
- Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. 2uppl. Lund. Studentlitteratur.
- Walter, G. (2006). *Bonniers synonymordbok*. Stockholm. Albert Bonniers Förlag.